

ХУЛОСАИ

комиссияи экспертии шурои диссертатсионии 6D.KOA-105 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба диссертатсияи Солихзода Диловари Имомалӣ дар мавзуи «Амсиласозии математикии динамикаи рушд ва маҳсулнокии мурғи марҷон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои техникӣ аз рӯйи ихтисоси 1.2. Илмҳои компютерӣ ва информатика (1.2.8. Моделсозии математикӣ, методҳои ададӣ ва комплекси барномаҳо) (соҳаи техникӣ)

Комиссияи экспертии шурои диссертатсионии 6D.KOA-105 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, ки дар ҳайати: раиси комиссия – узви шуро, доктори илмҳои физикаю математика, профессор Нуров И.Қ. ва аъзоёни комиссия – узви шуро, доктори илмҳои физикаю математика, профессор Ҷуразода Х.Ш., номзади илмҳои техникӣ Ҳомидзода А.Ҳ., ки аз 29-уми августи соли 2026 (суратмаҷлиси №3) ташкил шуда буд, диссертатсияи Солихзода Диловари Имомалӣро дар мавзуи «Амсиласозии математикии динамикаи рушд ва маҳсулнокии мурғи марҷон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои техникӣ аз рӯйи ихтисоси 1.2. Илмҳои компютерӣ ва информатика (1.2.8. Моделсозии математикӣ, методҳои ададӣ ва комплекси барномаҳо) (соҳаи техникӣ) дида баромада, хулосаи зеринро пешниҳод намуд:

Диссертатсияи Солихзода Диловари Имомалӣ дар мавзуи «Амсиласозии математикии динамикаи рушд ва маҳсулнокии мурғи марҷон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои техникӣ аз рӯйи ихтисоси 1.2. Илмҳои компютерӣ ва информатика (1.2.8. Моделсозии математикӣ, методҳои ададӣ ва комплекси барномаҳо) (соҳаи техникӣ) ба талаботҳои «Низомнома оид ба тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021 таҳти №267 (тағ. Қарори Ҳукумати ҚТ аз 26 июни соли 2023 №295) тасдиқ шудааст, мувофиқат мекунад.

Мубрамияти мавзуи таҳқиқот. Барои иқлими Тоҷикистон соҳаи мурғимарҷонпарварӣ соҳаи муҳим, муфид ва сердаромади иқтисодиёти кишвар ба ҳисоб меравад. Соҳаи мазкур метавонад дар қатори дигар соҳаҳои кишоварзӣ дар таъмини амнияти озуқаворӣ мамлакат нақши муассир бозад. Зеро бо маҳсулоти хушсифати серсафеда ва парҳезӣ таъмин намудани аҳолии мамлакат ба яке аз самтҳои афзалиятноки сиёсати давлатии Тоҷикистон мансуб доништа шудааст.

Дар замони муосири пешрафти илму техника ташкил кардани шароити мусоиди рушди соҳаи мурғимарҷонпарварӣ ва оптимизатсия кардани равандҳои ба он вобастаи истеҳсолиро бе татбиқи усулҳои амсиласозӣ ба роҳ мондан бисёр мушкил гаштааст. Амсиласозии математикии динамикаи

афзоиши саршумор ва вазни зиндаи индивидҳои мурғи марҷон метавонад ба вусъати самаранокии захираҳои истифодашаванда мусоидат кунад.

Мақсади таҳқиқот аз таҳияи амсилаҳои концептуалӣ, математикӣ ва компютерие иборат аст, ки дар заминаи онҳо динамикаи афзоиш, тухмноки ва таъсири омилҳои иқлимӣ ба мурғи марҷон таҳлил ёфта, равишҳои баланд бардоштани маҳсулнокии он арзёбӣ мегарданд.

Вазифаҳои таҳқиқот дар заминаи мақсади таҳқиқот муайян карда шуда, ҳалли масъалаҳои зеринро дар бар гирифтаанд:

1. Таҳлил ва шарҳи натиҷаҳои илмӣ муҳаққиқони ватанию хориҷӣ ба технологияҳои амсиласозии динамикаи рушди парандаҳо бахшидашуда;

2. Омӯзиш, таҳқиқ ва таҳлили ҷанбаҳои биологӣ ва экологии раванди парвариши мурғи марҷон аз нуқтаи назари амсиласозӣ;

3. Таҳлили хусусиятҳои динамикаи афзоиши вазни зиндаи мурғи марҷон дар шароити хоҷагиҳои парандапарварии Тоҷикистон;

4. Тарзҳои ташкили босамари хоҷагиҳои мурғимарҷонпарварӣ аз нигоҳи масъалаҳои амсиласозӣ;

5. Таҳқиқи асосҳои биологӣ ва иқтисодии амсиласозии математикии популятсияи мурғи марҷон;

6. Муайян кардани равишҳои баҳисобгирии омилҳои таъсиррасони иқлимӣ зимни амсиласозии концептуалии ҳаёту фаъолияти мурғи марҷон дар шароити хоҷагиҳои парандапарварӣ;

7. Коркарди технологияҳои амсиласозии концептуалию математикии марҳилаҳои ҳаёти популятсияи мурғи марҷон;

8. Рӯнамоии нақши амсилаи математикии Мак-Миллан дар ҳалли масъалаҳои амалии соҳаҳои гуногуни илм ва мутобикгардони он барои таҳқиқи сатҳи сертухмии мурғи марҷон;

9. Таҳлили қиёсии мутобикати амсилаҳои хаттӣ, дараҷавӣ, экспоненсиалӣ ва логистикӣ дар тасвири динамикаи афзоиши вазни зиндаи мурғи марҷон;

10. Таҳлили қиёсии мутобикати амсилаи s-шакли Берталанффи дар тасвири динамикаи афзоиши вазни зиндаи мурғи марҷон;

11. Таҳлили қиёсии мутобикати амсилаҳои Бриҷес ва Пюттер дар тасвири динамикаи афзоиши вазни зиндаи мурғи марҷон;

12. Таҳлили қиёсию маҷмуии динамикаи афзоиши вазни зиндаи индивидҳои синфҳои тақсмотии популятсияи мурғи марҷон бо истифода аз амсилаи оптималӣ;

13. Амсиласозии компютерӣ сикли пурраи ҳаёти мурғи марҷон бо назардошти таъсири омилҳои табиӣ ва иқлимӣ.

14. Коркарди комплекси барномавии таҳқиқотӣ барои таҳлили фаъолият ва иқтидори истеҳсолии мурғи марҷон;

15. Гузаронидани озмоишҳои компютерӣ бо комплекси барномаҳои таҳияшуда, таҳлили натиҷаҳои сценариявӣ, таҳияи хулосаҳои ҷамъбасти, коркарди пешниҳоди тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқотӣ.

Объекти таҳқиқот қиёси амсилаҳои математикию компютери таҳлилӣ барои арзёбии динамикаи афзоиши вазни зинда ва тухмнокии мурғи марҷон дар марҳилаҳои гуногуни сикли ҳаёти он мебошад.

Навгониҳои илмӣ таҳқиқот:

1. Дар заминаи омӯзиши адабиёти илмӣ ба технологияҳои амсиласозии динамикаи рушди парандаҳо бахшидашуда, натиҷаҳои дар ин соҳа бадастовардаи муҳаққиқони ватанию хориҷӣ таҳлил ва шарҳ дода шудааст;

2. Бори аввал ба таври комплексӣ барои шароити хоҷагиҳои мурғимарҷонпарварии Тоҷикистон ҷанбаҳои биологӣ ва экологии раванди парвариши мурғи марҷон аз нуқтаи назари амсиласозии математикию компютерӣ мавриди омӯзиш, таҳқиқ ва таҳлил қарор дода шудааст;

3. Аз нигоҳи принципҳои амсиласозӣ хусусиятҳои динамикаи афзоиши вазни зиндаи мурғи марҷон дар шароити хоҷагиҳои парандапарварии Тоҷикистон таҳлил ёфтааст;

4. Вобаста ба асосноккунии биологӣ ва иқтисодии амсиласозии математикии популятсияи мурғи марҷон тарзҳои босамари ташкили хоҷагиҳои мурғимарҷонпарварӣ пешниҳод гардидааст;

5. Дар асоси таҳлили технологияҳои амсиласозии концептуалию математикии марҳилаҳои ҳаёти популятсияи мурғи марҷон равишҳои оптималии баҳисобгирии омилҳои таъсиррасони иқлимӣ дар амсилаҳои барои шароити хоҷагиҳои парандапарварии Тоҷикистон таҳияшуда муайян карда шудааст;

6. Нақши амсилаи математикии Мак-Миллан дар ҳалли масъалаҳои амалии соҳаҳои гуногуни илм мавриди таҳлил қарор дода шуда, он барои таҳқиқи сатҳи сертухмӣ мурғи марҷон мутобиқ гардонида шудааст;

7. Дар тасвири динамикаи афзоиши вазни зиндаи мурғи марҷон мутобиқати амсилаҳои ҳаттӣ, дараҷавӣ, экспоненсиалӣ, логистикӣ, s-шакли Берталанффи, Бриҷес ва Пюттер мавриди таҳлили қиёсӣ қарор гирифтааст;

8. Бо усули таҳлили қиёсӣ аз маҷмуи амсилаҳои баррасишуда амсилаи оптималӣ муайян карда шуда, бо истифода аз он динамикаи афзоиши вазни зиндаи индивидҳои синфҳои тақсимоти популятсияҳои зотҳои мурғи марҷон таҳқиқ карда шудаанд;

9. Бори аввал барои шароити иқлимӣ хоҷагиҳои мурғимарҷонпарварии Тоҷикистон амсилаи компютери сикли пурраи ҳаёту фаъолияти мурғи

марчон сохта шудааст, ки дар он таъсири омилҳои табию иқлимӣ ба равандҳои мубодилавӣ ба назар гирифта шудаанд;

10. Бар пояи комплекси барномаҳои таҳияшуда ва озмоишҳои сценариявӣ дар компютер баргузоршуда, фаъолият ва иқтидори истехсолии мурғи марчон таҳлил карда шудааст;

11. Вобаста ба натиҷаҳои таҳқиқотии ҳосилшуда хулосаҳои ҷамъбасти ва пешниҳоди тавсияҳои амалӣ барои хоҷагиҳои парандапарварии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия карда шудаанд.

Аҳаммияти назариявӣ таҳқиқот дар он инъикос ёфтааст, ки он фарогири доираи васеи донишҳои соҳаи экологияи математикӣ ва хусусиятҳои биологияи мурғи марчон буда, равишҳои пешбурди соҳаи кишоварзӣ ва принсипу механизмҳои амсиласозии математикию компютериро дар бар гирифтааст. Таҳқиқоти диссертатсионӣ ба донишҳои бунёдии марҳилаҳои ҳаёту фаъолият, рафтор ва рушди физиологияи мурғи марчон асос ёфта, дар он усулҳои муосири амсиласозии компютерӣ истифода шудаанд. Натиҷаҳои компютерӣ ва хулосаҳои таҳқиқотӣ барои таҳлил ва дарки бештари фаъолияти популятсияи мурғи марчон ва баландбардории маҳсулнокии он заминаи илмӣ фароҳам меоранд.

Аҳаммияти амалии таҳқиқот дар он ифода ёфтааст, ки дар шакли амсилаҳои математикию компютерӣ таҳияшуда афзори тавоноии таҳқиқотӣ ҳосил шудааст, ки бо ёрии он равандҳои мураккаби марҳилаҳои ҳаёту фаъолият ва динамикаи рушди популятсияи мурғи марчонро мавриди омӯзиш ва таҳлил қарор дода, зери таъсири омилҳои табию иқлимӣ фаъолият ва маҳсулнокии онро идора кардан имконпазир гаштааст.

Мубокиқати диссертатсия бо шиносномаи ихтисоси илмӣ. Диссертатсия ва мазмуну мундариҷаи он фарогири соҳаҳои таҳқиқотии шиносномаи ихтисоси 1.2. Илмҳои компютерӣ ва информатика (1.2.8. Моделсозии математикӣ, методҳои адабӣ ва комплекси барномаҳо) (соҳаи техникӣ) мебошад.

Саҳми шахсии докталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот аз иштироки мустаким дар интиҳоби мавзӯ, таҳлили адабиёти соҳавӣ, ҷамъоварӣ ва таснифи маълумоти таҷрибавӣ, таҳияи комплекси амсилаҳои концептуалӣ, математикӣ ва компютерӣ, идентификатсия ва верификатсияи афзори таҳқиқотӣ, таҳлили натиҷаҳои ҳисоббарорӣ, коркарди хулосаҳои ҷамъбасти, пешниҳоди тавсияҳои методӣ ва таҳияи матни диссертатсия ифода ёфтааст.

Интишорот аз рӯи мавзӯи диссертатсия. Натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар 17 мақола ва фишурдамақола, аз ҷумла 12 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон (3

мақола дар алоҳидагӣ) ва 5 фишурдамақола дар маводҳои конференсияҳои байналмилалӣ чумхуриявӣ ба нашр расонида шудааст.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Таҳқиқоти диссертатсионӣ аз бахшҳои «Муқаддима», «Тавсифи умумии таҳқиқот», чор боб, бахши «Хулосаҳо» бо зербахшҳои «Натиҷаҳои асосии илмӣ диссертатсия» ва «Тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳо», бахши «Адабиёт» бо зербахшҳои «Феҳристи сарчашмаҳои истифодашуда» ва «Феҳристи интишороти илмӣ докталаби дарёфти дараҷаи илмӣ» ва бахши «Замимаҳо» иборат мебошад.

Диссертатсия дар ҳаҷми 222 саҳифаи матни компютерӣ бо ёрии протсессори матнии Microsoft Word 2016 омода шуда, аз 10 ҷадвал ва 34 расм иборат мебошад. Рақамгузори расму ҷадвалҳо дар диссертатсия пайваста сураи гирифтааст. Рӯйхати адабиёт 205 номгӯй ва феҳристи интишороти илмӣ докталаб 17 номгӯйро дарбар гирифтааст.

Бо дарназардошти гуфтаҳои болозикр, комиссияи экспертии шуро чунин мешуморад, ки таҳқиқоти диссертатсионии Солихзода Диловари Имомалӣ дар мавзӯи «Амсиласозии математикӣ динамикаи рушд ва маҳсулнокии мурғи марҷон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои техникӣ аз рӯйи ихтисоси 1.2. Илмҳои компютерӣ ва информатика (1.2.8. Моделсозии математикӣ, методҳои ададӣ ва комплекси барномаҳо) (соҳаи техникӣ) пешниҳод шудааст, ба талаботи Низомномаи тартиби додани дараҷаҳои илмӣ Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ буда, қори муқаммалӣ илмию таҳассусӣ маҳсуб меёбад. Таҳқиқоти мазкур мутобиқи самтҳои афзалиятноки пешрафти илмию техникӣ ва рақамикунории Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷро гардида, ба рушди усулҳои амсиласозии математикӣ, системаҳои иттилоотӣ ва технологияҳои коркарди автоматӣ маълумот равона шудааст.

Ҳамаи натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада нава мебошанд. Навгонии илмӣ онҳо дар таҳияи асосҳои назариявӣ ва амалии идоракунии илмӣ фаъолияти хоҷагиҳои парвариши мурғи марҷон ифода меёбад. Натиҷаҳои пешниҳодшуда бо истифода аз усулҳои муосири таҳқиқ таҳлили илмӣ, ки дар пояи методологияи диди системавӣ ва консепсияи илмӣ таҳлили компютерӣ шакл гирифтаанд, ба даст омадаанд. Ин натиҷаҳо дар маҷмӯъ заминаи аз ҷиҳати илмӣ асоснокро барои тарҳрезӣ ва ҷорӣ намудани системаҳои автоматӣ дар соҳаи кишоварзӣ, хусусан, барои идоракунии илмӣ фаъолияти хоҷагиҳои мурғимарҷонпарварӣ фароҳам меоранд.

Диссертатсия бори аввал ба ҳимоя пешниҳод гардидааст. Автореферати он мазмуну мундариҷаи диссертатсияро дуруст инъикос мекунад, миқдори интишороти докталаб барои ҳимоя басанда аст.

Мавзуи таҳқиқот, мухтавои диссертатсия ва автореферат ба ихтисос, шиносномаи ихтисос ва соҳаи илме, ки аз рӯи он ба шуро қабул, баррасӣ ва ҳимояи диссертатсияҳо иҷозат дода шудааст, мутобиқат мекунанд. Дар асарҳои чопшудаи доғталаб маводи диссертатсионӣ ба таври мукамал дарҷ ёфтаанд. Талабот нисбат ба нашри натиҷаҳои асосии диссертатсия ва эътимоднокии онҳо иҷро шудааст.

Комиссияи экспертӣ пешниҳод мекунад, ки барои ташкили ҳимояи диссертатсияи Солихзода Диловари Имомалӣ мутахассисони зерин муқарризони расмӣ таъин карда шаванд:

1) Худойбердиев Хуршед Атохонович – дотсент, мудири кафедраи барномарезӣ ва низоми иттилоотии Донишқадаи политехникии Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик М.С. Осимӣ дар шаҳри Хучанд, доктори илмҳои техники аз рӯи ихтисоси 05.13.11. Таъминоти математикӣ ва барномавии мошинҳои ҳисоббарор, комплексҳо ва шабакаҳои компютерӣ;

2) Музафаров Дилшод Зикриёхоҷаевич – дотсент, иктисоддони ЧДММ “Озода Косметикс”, номзади илмҳои физикаю математика аз рӯи ихтисоси 1.2.8. Моделсозии математикӣ, методҳои ададӣ ва комплекси барномаҳо.

Муассисаи пешбари эътимодии диссертатсия Донишгоҳи технологии Тоҷикистон пешниҳод карда мешавад.

Барои гузоштани эълони ҳимоя, матни диссертатсия ва автореферати он дар сомонаҳои КОА ва ДМТ ва инчунин нашр ва паҳнкунии автореферат иҷозат дода шавад.

Раиси комиссия:

доктори илмҳои физикаю
математика, профессор, узви шуро

Нуров И. Ч.

Аъзои комиссия:

доктори илмҳои физикаю
математика, профессор, узви шуро

Чуразода Х. Ш.

номзади илмҳои техники

Ҳомидзода А. Ҳ.

Имзои д.и.ф.-м., профессор Нуров И. Ч., д.и.ф.-м., профессор Чуразода Х. Ш.
ва н.и.т. Ҳомидзода А. Ҳ.-ро тасдиқ менамоям.

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси Донишгоҳи миллии
Тоҷикистон

Шодихонзода Э. Ш.